

vere pa je najvišje, najobširnejše, najtrdnejše. To priznava vsaka normalna pamet, bodisi pri naprednih narodih, bodisi pri nas siromašnih Slovencih. Oni „največji duhovi drugih narodov“ so večinoma možje, ki so se odpovedali krščanski veri ali so ji celo sovražni. Ti ne pravijo samo, da je krščansko-versko stališče jednostransko, ampak tudi, da je krivo.

Vsem onim, ki imajo proti verskemu stališču take pomisleke kakor g. Aškerc, priporočamo nujno, naj vendar bolje ločijo katoliško stališče in stališče kaknega katoliškega pisatelja ali kritika. Ni vsak katoliški pisatelj na resničnem katoliškem stališču; ni vselej na tem stališču oni, ki hoče biti izključno katoliški, ne oni, ki hoče biti prostega ali liberalnega mišljenja. Nekateri katoliški kritiki in sploh pisatelji, ki imajo več gorečnosti kakor učenosti in ponižnosti, imajo tako ozko obzorje, da je z njimi res težko govoriti pametno besedo. Drugi pa si ustvarijo svoje katoliško prepričanje po taki fasoni, kakoršna se jim zdi gledé na njihove razmere najprikladnejša; njihovo stališče je tako, da se nanje vstopi lahko kdorkoli si bodi. — Niti prvo niti drugo ni katoliško stališče. Katoliško stališče ne more biti jednostransko; ako je namreč jednostransko, ni katoliško, — ako je krivo, ni katoliško, — ako je neutemeljeno in nedokazano, ni katoliško, — ako je samo za jedno dobo, za jedno deželo in jeden narod, ni katoliško, — ako ni znanstveno, marveč le fantastično ali mistično, ni katoliško, — ako ni splošno človeško, ni katoliško. Tako, g. Aškerc, treba je soditi, kaj je versko, kaj katoliško! Tudi nam je najvišje stališče — stališče humanitete: toda vemo, da je prava, čista in popolna humaniteta v krščanski veri; vzor humanitete nam je Kristus. Katoliška cerkev je vedno učila pravo humaniteto in gojila pravo umetnost, kolikor je mogla. Fanatični krivoverci so po cerkvah razbijali kipe in trgali slike, rimski papeži so zbirali starodavne ostanke lepe umetnosti v svojih muzejih. Pojdite v Rim, pojdite v Vatikan, g. Aškerc, pa bodete videli, je-li katoliško-versko stališče res jednostransko ali ne.

O tej stvari smo že dovolj pisali v listu in na platnicah. Dan na dan čitamo v neverskih knjigah in spisih očitane, kakoršno omenja tudi naš kritik. To je lahko umevno, ker taki kritiki poznajo vse drugo bolje nego katoliško vero in katoliško stališče. Obžalovati pa je, da hodi za takimi kritiki tudi naš pesnik. Zatorej ne moremo drugače kakor priporočati mu, naj mirneje in natančneje proučuje katoliško stališče; trdno upamo, da po temeljitem uku ne bo več tako pisal, kakor je pisal sedaj. G. Aškerc ima tudi pisatelja teh vrstic za jednostranskega kri-

tika. Slobodno! Vendar imamo jasno zavest, da je naše stališče visoko in mnogostransko, naše obzorje obširno vsaj toliko kolikor našega nasprotnika.

Pripovedujejo, da je arabski poveljnik Omar dal sežgati veliko aleksandrijsko knjižnico s tem-le modrim odlokom: „Ali je v teh knjigah to, kar je v koranu, tedaj so nepotrebne; ali pa so nasprotne temu, kar je v koranu, tedaj so škodljive.“ Tudi to stališče je bilo versko stališče in mnogi nam podtikajo jednako mišljenje, kakor da preganjamo vse, kar ni versko. To pa ni res. Katoliška cerkev in katoliški duh ne nasprotuje ne vedi, ne umetnosti, ne kateremu koli napredku, marveč sodeluje povsodi po svoje več ali manj, kolikor more po ugodnih ali neugodnih razmerah. In z namenom pišemo „katoliški“ ne „krščanski“, ker prav ono ime zabavljivo rabijo naši nasprotniki, mi pa je rabimo s ponosom, izražujoč s tem ono veseljnost, obsežnost, splošnost, občečloveško in občesvetno moč svoje vere in cerkve, katere slepi nasprotniki ne vidijo.

Ne gledé na take može, ki so imeli med katoličani sicer dobro, gorečo voljo in dobre namene, a premalo izobraženosti in semtertje tudi premalo skromnosti, ne gledé na divje sovražnike krščanske vere, ne gledé na take katoličane, kateri prezirajo to, kar je bistveno katoliškega: hodimo po oni poti, po kateri je hodila vedno naša sveta cerkev, in ljubimo vedo in umetnost kot najlepši in najrodovitnejši cvetki človeškega duha.

